

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1904. Andra Kammaren. N:o 40.

Tisdagen den 19 april.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

Sammanträdet leddes af herr vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 12 innevarande april.

§ 2.

Föredrogos för remiss till utskott Kungl. Maj:ts å kammarens bord hvilande propositioner till Riksdagen; och hänvisades därvid till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

om anslag till utgifvande af ett vetenskapligt arbete angående docenten O. Nordenskjölds expedition till Södra Ishafvet, och

angående pension för framlidne intendenten vid naturhistoriska riksmuseum, professorn m. m. F. A. Smitts änka Freja Brigitta Coralia Smitt, född Pälman.

Vid föredragning af Kungl. Maj:ts proposition angående förvärfvande för statsverkets räkning af Trollhätte kanalverk m. m., begärdes ordet af:

Herr Johansson i Stora Mellby, som yttrade: Herr vice talman, mina herrar! Frågan om förvärfvandet för statsverkets räkning af Trollhätte kanalverk är icke gammal, men det är en stor fråga, och det är att förmoda, att denna fråga nu kommit nära sin lösning på ett för staten lyckligt sätt. Trollhättan är ännu icke något stort samhälle. Det har omkring 6,000 invånare, om vi icke dit

räkna egnahemskolonien Strömslund, som ligger i en annan församling. Men där finnas nästan outtömliga resurser för industri, och dessa resurser böra genom statens försorg nyttiggöras.

Det är emellertid icke om denna sak, som jag nu vill tala. Trollhättans invånare följa med största intresse och endels oro gången af köpeförhandlingarna mellan staten och kanalbolaget. Skatteförhållandena blifva ju för dem alla mycket förändrade, om staten öfvertager kanalverket. Skatterna bli ju mycket högre än hittills för alla vederbörande, då staten icke skattar för rörelse. Detta kan dock icke undvikas. Men det finns särskildt en stor mängd arbetare och deras vederlikar, som byggt egna hem på ofri grund, och de äro bekymrade, ty de anse, att deras ekonomiska välfärd nu kan stå på spel. Ofri grund, sade jag. Härmed förhåller det sig så, att kanalbolaget, som gärna såg, att Trollhättan koloniserades, tillät arbetare att mot en ringa årlig tomtskatt uppföra egna hem å anvisade platser. Denna årliga tomtskatt uppgick och uppgår fortfarande till mycket obetydliga belopp, varierande mellan 4 och 10 kronor. Endast för ett mindretal öfverstiger den 10 kronor. Under sådana förhållanden var det icke underligt, att många byggde, och det finns nu, enligt uppgift från Trollhättans husägareförening, omkring 269 sådana hus — jag vill icke kalla dem stugor, ehuru en del just icke äro stora — på ofri grund. Bland dessa 269 hus har man tagit ut i högen 49 stycken, ett här och ett där, för att visa, huru tomtskatten nu utgår och huru den skulle komma att utgå. De nu utgående tomtskattebeloppen utgöra t. ex. 4 kronor 70 öre, 5 kronor 10 öre, 6 kronor 72 öre, 7 kronor 36 öre, 8 kronor 64 öre, 9 kronor 6 öre, 10 kronor 74 öre, 11 kronor 22 öre, 14 kronor 87 öre. Högsta beloppet, som belastar någon af de här upptagna 49 tomterna, är 58 kronor 9 öre, och betalas denna tomtskatt af två husägare. Det därefter högsta är 17 kronor 96 öre.

När fråga nu uppstod om att kanalbolaget skulle sälja sin egendom till staten, företogs en värdering af tomterna. Husen voro naturligtvis redan förut åsatta taxeringsvärden. Vid denna värdering af tomterna hafva värdena satts så högt, att de, som äga husen på tomterna, blifvit bekymrade öfver att de icke skola kunna vare sig betala den tomtskatt, som framdeles kommer att utkrävas, eller den enligt värderingen bestämda lösen för tomterna. Jag vill anföra några exempel. För en tomt, som nu är belastad med en årlig tomtskatt af 4 kronor 83 öre, skulle den årliga tomtskatten uppgå under åren 1906—1910 till 158 kronor 60 öre och under åren 1911—1915 till 198 kronor 25 öre, och tomten skulle kosta 3,965 kronor. För en annan tomt, för hvilken skatten nu likaledes utgör 4 kronor 83 öre — tomterna hafva värderats till olika belopp, äfven om den nu utgående tomtskatten är lika hög — skulle skatten uppgå under åren 1906—1910 till 135 kronor 84 öre och under åren 1911—1915 till 169 kronor

80 öre. Denna tomt skulle kosta 3,396 kronor. För en tredje tomt är skatten för närvarande 9 kronor 30 öre. Den skulle kosta 5,980 kronor, under det att huset är taxerad till 1,500 kronor. För denna tomt skulle skatten under åren 1906—1910 utgå med 239 kronor 20 öre och under åren 1911—1915 med 299 kronor. Tomtskatten beräknas till 4 procent af tomtvärdet under den förra perioden 1906—1910 och 5 procent under den senare 1911—1915.

I den förteckning, som jag har i min hand, hafva såsom sagdt upptagits 49 tomter, och jag vill icke trötta kammaren med att uppräknat flera bland dessa. Förteckningen är tillgänglig för hvem som önskar få se den. För öfrigt tror jag, att den äfven kommer att öfverlämnas till statsutskottet.

Sådana tomtskatter och sådan tomtlösen, som nu ifrågasatts, kunna emellertid de flesta husägarna ej betala, i synnerhet ej de, som häfta för större eller mindre skuld för sina hus. Det är detta som väcker deras oro.

Ur den till chefen för kungl. civildepartementet ingifna inlagan från Trollhättans husägareförening, hvilken inlaga till största delen finnes intagen i den kungl. propositionen, vill jag meddela följande: »De nuvarande arrendekontrakten besräffande bolaget tillhöriga tomter utgå emellertid år 1906. Nu har för kort tid sedan verkställts ny värdering af ifrågavarande tomter, därvid dessa för eventuell försäljning åsatts ett pris, växlande mellan kronor 2: 50 och kronor 10: — per kvadratmeter. Af de 49 tomterna skulle 5 betinga ett pris af 2,000—3,000 kronor, 27 ett pris af 3,000—5,000 kronor, 12 ett pris af 5,000—10,000 kronor och 5 ett pris af mer än 10,000 kronor. Vid en jämförelse af det satta priset för kvadratmeter med prisuppgifter från vissa andra kommuner visar sig, att tomtprisen i arbetarsamhället Trollhättan varder vida högre än i det närbelägna Strömslund, i Lilla Edet och i residensstaden Vänersborg samt nära jämförliga med tomtprisen i Uddevalla.

Därest vid öfverlåtelse å kronan af dessa tomter priset å desamma kommer att beräknas i hufvudsaklig öfverensstämmelse med sålunda satta tomtvärden, te sig förhållandena för den mindre bemedlade befolkningen i Trollhättan ganska allvarsamma — —. Det skulle komma att höja tomtskatten ungefär tjugodubbelt och tomtvärdena ungefär lika mycket. »Om nu än kan tänkas, att staten vid bestämmande af tomtskatten utginge från en något lägre räntefot, lærer dock denna, under förutsättning att tomtpriset skall förräntas, svårligen kunna sättas lägre, än att tomtskatten komme att blifva 12 à 15 gånger högre än den nuvarande. Men en dylik *ökning* i de årliga utgifterna för bostad, 110—140 kronor, kan ej bäras af en arbetare eller mindre bemedlad.

Hårdast skulle emellertid häraf drabbas de, hvilka genom sparsamhet och försakelser lyckats å arrenderade tomter uppföra

egna hem. Dessa skulle de nödgas rifva och bortföra, kanske medan ännu för åtskilliga år en dryg amorteringsafgift för byggnadens uppförande påhvilade dem.

Då Ers Kungl. Maj:t just i dessa dagar till Riksdagen aflätit proposition om beredande åt mindre bemedlade af egna hem, vågar husägarföreningen hoppas, att Ers Kungl. Maj:t nådigast skall från ett så oblidt öde, som det ofvan angifna. rädda de mindre bemedlade i Trollhättan, hvilka å bolaget tillhöriga tomter beredt sig egna hem. Naturligen våga dessa ej därvid sträcka sina förhoppningar så långt, att de skulle behållas vid sin nyttjanderätt till tomt, äfven om tillfälle erbjuder sig till dess gynnsamma försäljning. Men mycket vore redan vunnet, om dem bereddes möjlighet att, där försäljning af tomten till annan ej sker, få under viss tid, så pass vidsträckt tilltagen, att byggnadskostnaden kan tänkas amorterad, disponera tomten mot en årlig afgift, som icke alltför mycker öfverstiger den nu utgående, och vidare synas goda skäl tala äfven för det medgifvande, att, där tomt förr eller senare säljes, arrendatorn ej tvingas nedrifva de honom tillhöriga åbyggnader, till afsevärd ekonomisk förlust för sig, utan att lösen efter gode mäns bestämmande må honom för åbyggnaderna tillförsäkras. Därest kanalbolaget fortfarande skulle varit ägare af ifrågavarande område efter år 1906, då nu gällande tomtarrenden upphöra, hade, efter hvad vi tro oss veta, åtminstone i vissa fall en modifikation af bolagets bestämmelser varit att förvänta i nyss berörda syfte.

I sammanhang härmed må påpekas ännu en omständighet, som för Trollhättans talrika arbetarbefolkning är af synnerligt intresse. Det tilltänkta köpet omfattar äfven ett öster om Nydqvist & Holms järnvägsspår beläget, till tomter planlagdt område, hvilket varit afsedt att upplåtas för bildande af egna hem.

Därest nu å området väster om nämnda järnvägsspår ej vidare finnes tillfälle till skapande af egna hem, är uppenbarligen desto mer angeläget, att för sådant ändamål bevaras området öster om järnvägsspåret.

På grund häraf tillåter sig undertecknad i underdånighet hemställa, att, därest köp för kronans räkning af Nya Trollhätte kanalbolags egendom kommer till stånd, bestämmelser tillika måtte meddelas, i syfte att

dels nuvarande innehafvare af i köpet ingående tomt, hvarå är uppförd byggnad till värde af *högst* 10,000 kronor, berättigas att, därest ej tomten varder till annan försäld, under någon längre tid, exempelvis 30 år, bevaras vid sin besittningsrätt emot årlig afgift, som icke alltför mycket öfverstiger hvad i sådant hänseende nu erlägges,

dels att vid försäljning af bebyggd tomt, som under nyttjanderätt innehafves, innehafvaren må komma i åtnjutande af

ersättning efter gode mäns bestämmande för därå varande åbyggnader,

dels att det närmast öster om Nydqvist & Holms järnvägsspår belägna, till tomter indelade området måtte upplåtas hufvudsakligen åt arbetare eller andra mindre bemedlade för bildande å billiga villkor af egna hem.»

Så långt skrifvelsen.

Dessa tankar och vederbörandes önsknings har jag vid den kungl. propositionens remiss till vederbörligt utskott velat uttala. Direkt hör ju icke detta till köpeaftalet mellan staten och kanalbolaget; men statsrådet och chefen för kungl. civildepartementet har dock ansett, att husägarföreningens i Trollhättan skrifvelse ägt den betydelse, att i kungl. propositionen en utredning i dessa hänseenden ställts i utsikt. Och jag hoppas, att regeringen och Riksdagen och nu i första hand statsutskottet skall göra allt hvad göras kan för att förvandra arbetarnes och de mindre husägarnes i Trollhättan välgrundade bekymmer, om icke i glädje så åtminstone jämnmod, och att det blir ställt så, att de utan svårighet kunna behålla sina hem.

Jag anhåller värdsamt, att detta mitt anförande måtte få åtfölja den kungl. propositionen till statsutskottet.

Herr Carlheim-Gyllensköld: Herr vice talman, mina herrar! Jag vet full väl, att Riksdagen förlidet år skref till Kungl. Maj:t med begäran om utredning angående förvärfvande för statsverkets räkning af Trollhätte kanalverk, och att det är på grund af denna skrifvelse som nu förevarande kungl. proposition föreligger. Men jag har ansett det nödigt att hemställa, huruvida det kan vara skäl att fortfarande belasta framtiden med allt större och större skulder för sådana åtgärder, som här är fråga om. Nu gäller det 5,800,000 kronor för inköpet; sedan tillkommer ombyggnad af Trollhätte kanal, som enligt uppgift lär komma att gå till cirka 30,000,000 kronor, beroende på om den kommer att gå öster eller väster om Trollhättan. Därefter kommer anläggning af en kraftstation vid Trollhättan, som också efter approximativa beräkningar lär komma att gå till ungefär samma summa eller 30,000,000 kronor. Jag vågar ifrågasätta, huruvida det kan vara med klok statshushållning förenligt att kasta sådana oerhörda kostnader på framtiden, i synnerhet när man vet, dels att krafter arbeta för likartade kolossala summors användning för en inlandsbana, dels kostnader för det ifrågasatta inköpet af allmänna telefonbolagets egendom, dels Stockholms centralbangårds fortsatta utvidgande och omändring, dels ock att kostnaderna för vårt försvarsväsen ännu ej äro slutförda, då vi halva ofullbordade fästningar, ofullbordad armé och ofullbordad flotta, med allt hvad därtill hörer. Vi kunna icke få allt på en gång, utan vi måste ge oss till tåls med något eller

mycket, helst nu, då vi med en spänd budget icke böra ikläda oss outhärdliga utgifter, hvilka för de anförda ändamålen väl icke understiga 200 millioner kronor tillsammans. Jag befarar det blifver fråga om summor, hvilkas förräntning kommer att öfverstiga statens krafter, eller i alla händelser så stora summor, att det icke kan vara förenligt med en klok hushållning att kasta räntorna därå på en oviss framtid. Är det nu så, att Trollhätte kanalbolag har goda inkomster, då är det orätt af staten att beröfva bolaget dessa, men är det så, att bolaget har mindre goda inkomster, då är det orätt att låta hela riket förbättra dessa genom att betala en hög köpeskilling, men dessutom kasta på statsverket en ny stor tjänstemannakår med dess framtida pensionering.

Behöfver staten den vid Trollhättefallen belägna marken för anläggning af kraftstation, så måtte det vara billigare att med eller utan expropriation köpa denna jord än att köpa hela kanalen med alla dess tillhörigheter.

Jag anhåller att dessa mina ord måtte få åtfölja den kungl. propositionen till statsutskottet.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, beslöt kammaren att hänvisa ifrågavarande proposition jämte de i anledning af densamma nu afgifna yttrandena till statsutskottet.

Vidare föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

angående vidtagande af åtgärder för försäljning af Vislanda —Bolmens järnväg; och

angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter lägenhetsägaren Erik Eriksson från Södertälje.

§ 3.

Efter föredragning häruppå af herr *G. S. Neiglicks* å kammarens bord hvilande motion n:r 267, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge, blef berörda motion remitterad till bevillningsutskottet.

§ 4.

Härefter föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden och memorial n:is 6, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72 och 73,

sammansatta stats- och lagutskottets utlåtanden n:is 2 och 3, sammansatta bevillnings- och lagutskottets utlåtande n:o 1, bankoutskottets memorial n:o 8, lagutskottets utlåtande n:o 44, Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden n:is 31 och 32 samt Andra Kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande n:o 33.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes Första Kammarens protokollsutdrag, n:o 196, innefattande delgifning af nämnda kammares beslut angående dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 8 med anledning af Andra Kammarens beslut rörande skyldighet för ägare af järnvägsanläggning, som är så utförd att den hindrar eller försvårar jords afdikning, att vidtaga erforderliga åtgärder för vattenafledning.

§ 7.

Ordet begärdes härupå af

Interpellation.

Herr Bergström som yttrade: Sedan åtminstone fem år tillbaka har frågan om färgen å arméns uniformer varit föremål för krigsstyrelsens pröfning, kommissioners utredningar samt i samband därmed verkställda undersökningar och försök.

Efter att frågan år 1899 företagits till behandling vid utrustningskommissionens sammanträden och af sagda kommission beslutade försök anordnats för utrönande af en i taktiskt afseende lämplig färg å arméns uniformskläde, anmodades kommissionen genom skrifvelse från chefen för landtförsvarsdepartementet af den 22 maj 1900 att gå i författning om anställande af förnyade, mera omfattande försök i afsikt att utröna den nyans af blått, som icke allenast, med hänsyn till vår terrängs egendomligheter under olika årstider, i taktiskt afseende kunde vara den lämpligaste, utan äfven med afseende på varaktigheten under väderlekens olika växlingar den fördelaktigaste, samt därefter till kungl. landtförsvarsdepartementet inkomma med yttrande och förslag i ämnet. I skrifvelse, daterad den 6 november 1901, anmälde utrustningskommissionen, att af de inkomna utlåtandena otvetydigt framgått, att det företräde, som under vissa förhållanden ur taktisk synpunkt måste tillerkännas den ljusaste blå färgnyansen, icke vore tillräckligt stort för att motivera en omuniformering af

Interpellation.
(Forts.)

armén i dess helhet från mörkblå till sådan färg. Resultatet af dessa försök vardt sålunda endast negativt.

Under tiden hade, genom generalorder af den 12 mars 1901, tillsatts en s. k. utrustningskommission, hvilken erhållit i uppdrag att utarbete förslag till ändringar i den personliga fältutrustningen för alla vapen.

Genom erfarenheterna från kriget i Sydafrika syntes emellertid uniformsfrågan ha kommit i ett annat läge, flere af de regementschefer, som deltagit i de ofvan nämnda försöken, hade framhållit att försök borde anställas, icke med nyanser af blått, utan med nyanser af grått eller brunt, och året efter försvarsriksdagen 1901 var chefen för landtförsvarsdepartementet färdig att anmoda generalintendenten att inkomma med förslag till plan för förnyade försök i ändamål att finna den färg, som borde fastställas för arméns uniformskläde. Sedan generalintendenten framlagt förslag till en detaljerad undersökningsplan, befallde Kungl. Maj:t genom generalorder af den 21 mars 1902 anställande af förnyade försök för utrönande af lämpligaste färgen å arméns uniformskläde. De färgnyanser, som härvid skulle pröfvas, voro: ljusblått (af senast pröfvade ljusaste nyans), gråblått (användt inom österrikiska armén), gråblått i blått, gråblått i grått, fjällgrått (norsk försöksfärg), gulbrunt (khaki) och gråbrunt. Rapporter öfver de utförda försöken skulle före den 15 oktober 1902 afgifvas af vederbörande regements- och skolchefer.

Knappa två månader härförinnan befalldes genom generalorder af den 26 augusti 1902, att de af den förutnämnda utrustningskommissionen — såvidt jag kunnat finna äfven kallad fältdräktskommittén — föreslagna försökspersedlar, hörande till den personliga fältutrustningen, skulle i och för försök tilldelas vissa regementen och kärer, samt att rapporter öfver utfallet af dessa försök skulle från vederbörande regements- och arméfördelningschefer insändas till generalintendenten före den 31 december 1902.

Vid föredragning af frågan om reglerandet af utgifterna under riksstatens fjärde hufvudtitel för år 1904 i statsrådet den 12 januari 1903 och sålunda vid en tidpunkt, då resultaten af 1902 års försök af olika slag böra hafva varit tillgängliga, yttrade sig dåvarande chefen för landtförsvarsdepartementet såväl öfver dessa resultat som öfver utsikterna till hithörande frågors lösning på följande sätt:

»Enär omdömena rörande resultatet af de försök, som till utrönande af lämpligaste färgen å kläde till arméns beklädningspersedlar ägt rum, icke varit enstämmiga, har förslag å färgen ännu icke kunnat till Eders Kungl. Maj:ts fastställelse afgifvas. Genom nådig generalorder den 26 augusti nästlidet år har Eders Kungl. Maj:t befallt, att försök skulle anställas jämväl för prövande af lämpligaste form och snitt å vissa persedlar tillhörande den personliga fältutrustningen, och torde det blifva nödigt att i

sammanhang med dessa försök anställa ytterligare undersökningar angående färgen å klädet. Under loppet af innevarande år kan dock dessa frågors slutliga lösning med all sannolikhet motses.»

Genom generalorder den 9 februari 1903 befalldes sedermera, att de persedlar, tillhörande den personliga fältutrustningen, hvilka i enlighet med generalordern den 26 augusti 1902 varit utlämnade att försökas, skulle vid vederbörliga regementen användas, intill dess de blifvit förslitna, samt att vederbörande regements- och arméfördelningschefer skulle före den 1 juli 1903 delgifva generalintendenten de erfarenheter, som genom persedlarnas fortsatta bärande ytterligare kunde hafva vunnits.

Den förutsägelse, som innehålles i dåvarande chefens för landtförsvarsdepartementet yttrande till statsrådsprotokollet den 12 januari 1903, har icke gått i fullbordan. Emellertid hafva, såsom den nuvarande chefen för landtförsvarsdepartementet yttrar i bilagan till årets statsverksproposition, de försök, som anstälts för pröfvande af lämpligaste form och snitt å vissa persedlar, tillhörande den personliga fältutrustningen, och de undersökningar, som i sammanhang därmed ägt rum för bestämmande af färgen å klädet, ledt till det resultat, att modell å kappa för armén och färgen å det därtill erforderliga klädet blifvit genom generalorder den 2 januari 1904 bestämdt. Genom generalorder den 26 maj 1903 och den 3 juli 1903 har likaledes det nyuppsatta Positionsartilleriregementet fått samtliga sina uniformspersedlar fastställda, och dessa hafva åtminstone bland allmänheten betraktats såsom resultat, framgångna ur de långvariga undersökningarna, och därför också såsom förebilder för arméns blifvande uniformer.

Att särskildt i och med fastställandet af modell å kappa för armén frågan om färgen å arméns uniformskläde vore afgjord, har äfven uttalats inom utrustningskommissionen. Det har därför varit egnadt att framkalla icke så liten undran, då chefen för landtförsvarsdepartementet i dessa dagar anmodat generalintendenten att inkomma med förslag till fortsatta försök för jämförelse mellan det inom armén för närvarande använda mörkblå klädet och det kläde, som genom generalorder den 2 sistlidne januari fastställts för arméns kappor. Då det af departementschefen ställts i utsikt, att dessa nya försök skola utföras under såväl sommar som vinter, och att till jämförelse skola upptagas sådana inom någon af utlandets arméer, t. ex. den tyska, österrikiska eller engelska, införda eller till pröfning antagna nyare kläden, som till äfventyrs skulle kunna vara för användande till uniformsplagg öfverlägsna vårt nyare kappkläde, vill det sålunda se ut, som om vi nu vore långt mera aflägsna från hithörande frågors lösning, än vi voro i början af sistlidet år. Särskildt vid vissa punkter i departementschefens nu af mig åberopade skrifvelse till generalintendenten, med datum 15 mars 1904, frågar man sig ovillkorligen, om de under så många år bedrifna och

Interpellation.
(Forts.)

Interpellation.
(Forts.)

sannolikt ganska dyrbara undersökningarna och försöken på detta område varit absolut värdelösa, eftersom det nu synes vara meningen att börja om så godt som från början.

För att kammaren må blifva i tillfälle att af statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet erhålla nödiga upplysningar i nu ifrågavarande ämne, anhåller jag att till herr statsrådet få framställa följande spörsmål:

1. Hvilka äro anledningarna till att fortsatta försök behöfva anställas till utrönande af lämpligaste färgen å kläde till arméns beklädnadspersedlar?

2. Hvarför skall vid dessa fortsatta försök det inom armén för närvarande använda mörkblå klädet göras till föremål för jämförande pröfning?

3. Inom hvilken tid beräknar chefen för landtförsvarsdepartementet, att frågan om färgen å klädet till arméns beklädnadspersedlar skall kunna erhålla sin slutliga lösning?

Ifrågavarande framställning blef på begäran bordlagd.

§ 8.

Interpellation.

Härefter lämnades ordet till

Herr Hjärne, som anförde: Jag anhåller om kammarens tillstånd att få framställa ett par frågor till herr statsrådet och chefen för kungl. civildepartementet med anledning af vissa förhållanden, som jag vill i korthet antyda.

Våra dagars lifliga och alltjämt stegrade samfärdsel emellan folken yttrar sig i en växande omsättning icke blott af de särskilda ländernas naturalster och industrivaror, utan äfven af nationernas medlemmar utöfver de olika politiskt afsöndrade staternas gränser. Det hör till den moderna kulturens kännetecknande drag, att den internationella gästfrihetens plikter i allt vidsträcktare måtto erkännas och göra sig gällande äfven hos sådana folk, som i det längsta sökt häfda en misstänksamt afstängd tillvaro. Men dessa plikter äro ingalunda obetingadt bindande, utan begränsas af hvarje själfständig stats skyldighet och förmåga att upprätthålla sitt eget oberoende och att i främsta rummet vårda sig om sina egna undersåtars förkofran i öfverensstämmelse med ett framåtskridande samhälles kraf. Endast den, som aldrig frigjort sig från föråldrade frihandelsfördomar, kan vilja öppna dörren på vid gafvel för vare sig främmande arbetskrafters eller främmande arbetsprodukters täflan med den inhemska idogheten. Från den allmänna välfärdens synpunkt yppa sig äfven många andra betänkligheter mot en okontrollerad inflyttningsfrihet, och uppseendeväckande tilldragelser såväl ute i stora

världen som på senaste tiden också inom vårt eget land påkalla ovillkorligen statsmakternas allvarliga omtanke i detta afseende, medan ännu tid är.

Interpellation.
(Forts.)

Det är på samma gång lönlöst och ett vittnesbörd om svaghet att vilja undertrycka offentlig diskussion i hithörande frågor. En stark och målmedveten statsmakt låter icke därmed förknippade svårigheter växa sig öfver hufvudet, väntar ej rådvill, tills sociala, nationella eller politiska förvecklingar af måhända öfver-skådlig räckvidd ådagalägga försummelsens innebörd, utan ingriper själf i rätta stunden med fast och varsam hand för att ordna de villkor, som i allmänhet eller i särskilda fall böra reglera den utländska inflyttningen i riket, till afvärijande af dess olägenheter likaväl som till främjande af dess oförnekliga gagn och till uppfyllande af internationella traktatsförpliktelse jänte grannsämjans bevarande. Det gäller ett statsintresse, som ej får åsidosättas, äfven därför att de offentliga inrättningar, som i ett kultursamhälle med dryga kostnader och personliga uppoffringar hållas vid makt för rättsskipning, polis, fattigvård, hälsovård, skolväsen m. m., naturligtvis äro närmast afsedda för landets egna medborgare och icke utan vidare på grund af enbart förmenta, allmänt mänskliga rättigheter kunna tagas i anspråk för främmande undersåtars räkning, som kanske stå på en helt annan och lägre ståndpunkt än vårt eget folks flertal och alltså tarfva vida kostsammare och mödosammare tillsyn och omvårdnad. Den enskilda företagsamheten, inom eller utom landet, kan omöjligen någon naturlig rätt tillerkännas att utan vederbörligt tillstånd åsamka det allmänna sådana oförutsedda kostnader och ansträngningar, som pläga åtfölja hvarje slags utländsk inflyttning i större omfång.

Det är också en allmänt erkänd och utan gensägelse tillämpad grundsats inom den nutida folkrätten, att hvarje stat har full rätt att på egen hand förordna och lagstifta om villkoren för sådan inflyttning.

Den preussiska regeringen har än med vissa inskränkningar tillstadt, än af politiska och andra skäl för längre eller kortare tid förbjudit t. ex. främmande polskt arbetsfolks indragande i riket. Amerikas Förenta stater ha, såsom alla kammarens ledamöter torde ha sig bekant, utvecklade och ej utan en viss stränghet praktiskt genomfört en omsorgsfull lagstiftning om främmande invandrares undersökning och mottagande eller afvisning i unio-nens hamnar. Liknande bestämmelser förefinnas äfven i flere af det brittiska väldets kolonistater och ha där under de senaste åren blifvit betydligt skärpta. Mot vissa dylika inflyttningsslag kan onekligen anmärkas, att de i ett och annat afseende röja ett väl starkt inflytande af dels det öfverdrifna arbetarskyddets intressen, dels lika obefogade kapitalistiska tendenser. Förvisso kunna sådana omständigheter föreligga, då antingen en maktpå-

Interpellation.
(Forts.)

liggande inhemsk näring kräfver större tillgång på billiga arbetskrafter än hvad för tillfället inom landet är att påräkna eller den inhemska arbetarbefolkningen bör med kraftiga mått och steg skyddas mot arbetsgifvarnes hänsynslösa sträfvan efter främmande arbetsimport. Men högt öfver olika ensidiga intressesynpunkter och klasstvister stå det allmännas, hela samhällets och statens kraf, som öfver hufvud torde bäst och säkrast tillgodoses, icke genom obetingade förbudslagar eller släpphändt efterlåtenhet, utan genom noggrant öfvervägd reglering och kontroll.

En lagstiftning af sådan föredömlig art synes den vara, som just nu håller på att genomföras i England under dess nuvarande konservativa regering. Enligt hvad som meddelas i Post- och Inrikes-tidningar för jämnt en vecka sedan, har engelska underhuset den 29 sistlidne mars i första läsningen antagit »ett förslag om skärpta bestämmelser för invandring till engelskt område. Förslaget är utarbetadt af en förra sommaren tillsatt regeringskommission, och bland dess bestämmelser äro de viktigaste följande» (jag citerar fortfarande efter Post och Inrikes-tidningar):

»Myndigheterna i hamnstäderna erhålla bemyndigande att begära upplysningar af resande från utlandet, som kunna antagas ämna taga fast bostad i England, om deras vandel och förutvarande lefnadsförhållanden; de bemyndigas vidare att träffa åtgärder för identifiering och att infordra den blifvande invandrarens adress. Under första tiden af sin vistelse i landet skall vederbörande lämna polisen underrättelse om flyttning. Uteslutna från invandring till Storbritannien äro alla personer, som inom sist-förlutna fem år varit straffade i hemlandet för förbrytelser, angående hvilka ömsesidig utlämningstraktat förefinnes; vidare prostituerade kvinnor; individer, som antagligen skola falla kommunerna till last med fattigunderstöd; obemedlade personer, som lida af smittosamma eller farliga sjukdomar, och slutligen sådana individer, som vägra att lämna upplysning om sin hemort. De, som tillbakavisas af myndigheterna, skola sändas tillbaka med samma fartyg, hvarmed de ankommo, på egen eller rederiets bekostnad. Inrikesministern får bemyndigande att utvisa äfven utlänningar, som fått tillåtelse att gå i land, om det upptäckes, att främlingarne hemfalla under de anförda bestämmelserna om invandringsförbud; denna befogenhet gäller dock endast under de två första åren efter invandringen. Domstolar och myndigheter kunna vid ådömande af straff, som icke kunna försonas med böter, äfven döma den invandrande till att lämna riket efter af-tjänadt straff.

Vidare få städernas kommunalstyrelser rättighet att träffa åtgärder för att närmare bestämma den eller de delar af staden, som äro öfverbefolkade till följd af utlänningars invandring. Tillträdet för främlingar må beviljas blott inom fastställda gränser; från vissa hus inom sålunda angifna distrikt skola de vara all-

deles uteslutna. Genom ofvannämnda lagbestämmelser har man icke velat upphäva asylrätten för politiska flyktingar, utan endast velat vidtaga några högst nödvändiga åtgärder mot ett ondt, som hotade att taga öfverhand, sedan Förenta staterna och de brittiska kolonierna infört liknande åtgärder mot mindre gärna sedd immigration. England vill icke längre vara en fristad för andra nationers drägg och för lössläppta förbrytare.»

Af detta utdrag ur Post- och Inrikes-tidningar framgår, att till och med världens friaste land icke ansett öfverflödigt att vidtaga inskränkningar i inflyttningsfriheten. Hos oss har man sedan länge infört kontroll öfver svenskars utflyttning ur riket; något principiellt hinder torde således icke möta en motsvarande reglering af utlänningars inflyttning i riket. Att på den enskilda motionens väg söka afhjälpa det behof, som härutinnan till äfventyrs förefinnes, är enligt min uppfattning endast i nödfall tillrådligt, då det ju är regeringens uppgift att taga initiativet till sådana angelägna och omfattande åtgärder, liksom ock regeringen bäst är i stånd att till fulla uppskatta de brister, som ännu vidlåda vår samhällsordning i detta afseende, och regeringen helt visst länge har haft sin uppmärksamhet fäst å denna fosterländska sak.

På grund af hvad jag nu har anfört ber jag alltså att få framställa följande frågor till herr statsrådet och chefen för civildepartementet:

1. Hvilka medel stå för närvarande regeringen och vederbörande underordnade myndigheter till buds för att utföra nödig och effektiv kontroll öfver främmande undersåtars, enkanneligen utländskt arbetsfolks, inflyttning i riket?

2. Kunna dessa medel anses tillräckliga eller tarfvas ytterligare offentliga åtgärder i samma syfte, vare sig i kraft af Kungl. Maj:ts förordningsmakt eller genom särskild lagstiftning?

Denna framställning bordlades jämväl.

§ 9.

Afgåfvos följande nya motioner, nämligen af:

herr *P. O. Lundell*, n:o 268, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående lån af statsmedel för beredande af tillfälle för arbetare att på landsbygden förvärfva egna hem; och

herr *P. P. Waldenström*, n:o 269, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder mot smittosam venerisk sjukdoms spridning.

dande genom äktenskap af personer, som äro med sådan sjukdom behäftade.

Dessa motioner blefvo på begäran bordlagda.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,26 e. m.

In fidem

Herman Palmgren.